

Альона Василівна ХМЕЛЮК

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів та обліку,
Дніпровський державний технічний університет
E-mail: dstukhmelyuk@gmail.com

**КУПІВЕЛЬНА СПРОМОЖНІСТЬ СОЦІАЛЬНОЇ ДОПОМОГИ ПРИ НАРОДЖЕННІ ТА
ПО ДОГЛЯДУ ЗА ДИТИНОЮ**

Хмелюк, А. В. Купівельна спроможність соціальної допомоги при народженні та по догляду за дитиною [Текст] / Альона Василівна Хмелюк // Економічний аналіз: зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: О. В. Ярошук (голов. ред.) та ін. – Тернопіль: Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2017. – Том 27. – № 3. – С. 105-113. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. Розглянуто нормативно-правові аспекти соціальних стандартів в Україні. Встановлено, що розмір соціальної допомоги в Україні не забезпечує встановлений прожитковий мінімум та не може сприяти забезпеченню соціальних прав та державних соціальних гарантій громадян, передбачених Конституцією України. Аналіз основних соціально-економічних індикаторів рівня життя населення нашої держави дав змогу визначити основні його тенденції. Акцентовано увагу на зниженні рівня життя населення України та збільшенні рівня бідності та злиденності населення як наслідку депопуляції населення, скорочення народжуваності. Окреслено основні пріоритети державної політики, які сприяють підвищенню мотивації рівня народжуваності та подолання бідності в Україні. Проведено вибіркоче анкетне обстеження домогосподарств. Вибіркову сукупність сформовано за ознакою наявності дитини до трьох років. Досліджено купівельну спроможність соціальної допомоги за трьома етапами. На першому етапі розроблено формуляр анкети та проведено вибіркоче анкетне опитування. На наступному – встановлено, що однією із основних проблем при утриманні дитини та догляді за нею віком до 3-х років є нестача коштів і, як наслідок, низький рівень купівельної спроможності соціальної допомоги.

Мета. Розробити алгоритм розрахунку купівельної спроможності соціальної допомоги при народженні дитини та по догляду за нею.

Метод (методологія). Методи системного аналізу, методи причинно-наслідкового аналізу, метод спостереження (анкетне опитування), динамічні ряди, індексний метод, табличний та графічний методи.

Результати. Розроблено алгоритм розрахунку купівельної спроможності соціальної допомоги при народженні дитини та по догляду за нею. Вперше здійснено розрахунок фактичних витрат домогосподарства з однією дитиною та оцінено ефективність соціальної допомоги як фактору подолання бідності в Україні і покращення рівня життя населення.

Ключові слова: соціальні стандарти; рівень життя; депопуляція; домогосподарство; купівельна спроможність; споживання; індекс споживчих цін; бідність.

Alona Vasilivna KHMELYUK

PhD in Economics,
Associate Professor,
Department of Finance and Accounting,
Dnipro State Technical University
E-mail: dstukhmelyuk@gmail.com

**PURCHASING CAPACITY OF A PERSON WHO GETS
CHILDBIRTH AND SOCIAL CARE BENEFIT**

Abstract

The normative and legal aspects of social standards in Ukraine are considered. It has been established that the size of social benefit in Ukraine does not ensure the established living wage and cannot promote the social rights and

---

state social guarantees of citizens envisaged by the Constitution of Ukraine. The analysis of the basic social and economic indicators of the standard of living of the population of Ukraine made it possible to distinguish its main trends. The emphasis is on reducing the standard of living of the population of Ukraine and increasing the poverty and poverty rate of the population as a consequence of depopulation of the population, reducing birth rates. The main priorities of the state policy that contribute to raising the level of fertility and poverty reduction in Ukraine are highlighted. The questionnaire of households was conducted. Its selectivity is formed on the basis of the presence of a child under three years of age. The purchasing power of social assistance has been investigated in three stages. At the first stage a questionnaire form was developed and a sample questionnaire was conducted. In a sample of 60 respondents, the mandatory condition was the presence of children under the age of 3. At the second stage of the study, it was found out that one of the main problems in baby caring of a child under the age of 3 is lack of funds and, as a consequence, a low level of purchasing power of a person who gets social assistance.

Purpose. The aim of the article is to develop the algorithm for calculation the purchasing power of social assistance at the childbirth and social care.

Method (methodology). Method of system analysis, method of causal analysis, observation method (questionnaire), dynamic series method, index method, tabular and graphical methods have been used in the article and have become the basis of this research.

Results. The algorithm of calculation of the purchasing power of social benefit at the childbirth and care has been developed. The actual household expenses with one child have been calculated for the first time. The effectiveness of social benefit as a factor for overcoming poverty in Ukraine and improving the living standards of the population has been assessed.

Keywords: social standards; standard of living; depopulation; household; purchasing power; consumption; consumer price index; poverty.

JEL classification: C490, D190

Вступ

Протягом усього періоду незалежності України проблеми подолання бідності населення є ключовими аспектами в програмах реформування суспільно-політичного життя населення. На сьогодні загострення проблем спричиняє складна економічна ситуація, обтяжена збройним конфліктом на Сході країни та анексією Криму, що призводить до зростання бідності та соціального відчуження серед населення України, особливо серед вразливих груп, як-от: внутрішньо переміщені особи, багатодітні сім'ї, люди з інвалідністю, представники сільських громад, діти-сироти.

Держава намагається регулювати рівень життя населення шляхом запровадження соціальних стандартів та соціальних гарантій: прожитковий мінімум, мінімальна заробітна плата, мінімальна пенсія, соціальна допомога при народженні та по догляду за дитиною.

Проблеми соціально-економічної нерівності та бідності широко представлені у вітчизняній та зарубіжній науковій літературі, зокрема причини, наслідки і шляхи подолання бідності є об'єктами дослідження економістів, соціологів та політологів, зокрема таких, як Башкіров С., Васильєва О., Крикун О., Лібанова Є, Новосельська Т, Огай М., Полякова С., Реут А., Холод Н., Черенько Л., Шевченко Л., Шишкін В. та інші. Однак питання дослідження купівельної спроможності соціальної допомоги при народженні та по догляду за дитиною як одного із факторів виникнення бідності найбільш вразливих соціальних груп населення залишилися поза увагою.

Мета та завдання статті

Метою статті є дослідження дії соціальних стандартів та соціальних гарантій, зокрема соціальної допомоги при народженні та по догляду за дитиною, її спроможності забезпечити рівень життя населення. Реалізація поставленої мети обумовила наступні завдання: обґрунтувати сутність та нормативне регулювання соціальних стандартів; здійснити аналіз основних соціально-економічних індикаторів рівня життя; організувати та провести вибіркове анкетне обстеження домогосподарств щодо купівельної спроможності соціальної допомоги; розробити алгоритм розрахунку купівельної спроможності соціальної допомоги; надати рекомендації щодо визначення обсягу соціальної допомоги при народженні та по догляду за дитиною як чинника подолання бідності в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження

У нашій країні саме Конституція гарантує своїм громадянам соціальні права та соціальні гарантії. Так Закон України «Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» [1] визначає правові засади формування та застосування державних соціальних стандартів і нормативів. Держава законодавчими актами встановлює державні соціальні гарантії: мінімальні розміри оплати праці,

доходів громадян, пенсійного забезпечення, соціальної допомоги, розміри інших видів соціальних виплат, які забезпечують рівень життя, не нижчий від прожиткового мінімуму.

Одним із основних соціальних стандартів, який має забезпечити демографічне відродження населення України, є соціальна допомога при народженні дитини та по догляду за нею. Як свідчать динамічні зміни показників соціальних стандартів, їх рівень щорічно збільшується. Але реальна ситуація зовсім інша. Так, за даними Міністерства соціальної політики України, бідними є 20-25 % українських домогосподарств. Однією з причин такої ситуації є низькі рівні оплати праці батьків. Наявні розміри мінімальних стандартів оплати праці спричиняють ситуацію, при якій кожен п'ятий працюючий громадянин є офіційно бідним [3].

При цьому найбільш вразливою до бідності соціально-демографічною групою є діти до 18 років (рівень бідності – 29,9 %). Рівень бідності у сім'ях з дітьми становить 29,3 %, у багатодітних сім'ях – 50,8 %, у сім'ях, де є діти та непрацюючі дорослі особи, – 36 % [4].

Соціальна допомога при народженні та по догляду за дитиною є основним джерелом доходу для матерів, що народили та знаходяться у декретній відпустці по догляду за дитиною до досягнення нею 3-річного віку. Порядок отримання та розмір допомоги регламентують наступні законодавчі акти:

- Закон України «Про державну допомогу сім'ям з дітьми» №2811 від 21.11.1992 р.;
- Постанова КМУ від 27.12.2001 р. №1751 «Про затвердження Порядку призначення і виплати державної допомоги сім'ям з дітьми»;
- Закон України «Про державний бюджет України на 2017 рік» №1801 від 21.12.2016 р. Розмір соціальної допомоги наведено в табл. 1.

Таблиця 1. Розмір соціальної допомоги при народженні та по догляду за дитиною

Розмір допомоги при народженні дитини	з 1.12.2013 р. по 30.06.2014 р.(грн)	з 1.07.2014 р. по 2017 р. включно (грн)
Перша дитина		
загальна виплата	30960	41280
одноразово	10320	10320
місячна виплата	860	860
Друга дитина		
загальна виплата	61920	41280
одноразово	10320	10320
місячна виплата	1075	860
Третя дитина і кожна наступна		
загальна виплата	123840	41280
одноразово	10320	10320
місячна виплата	1576,67	860

Таким чином, у 2017 році Законом України «Про державний бюджет на 2017 рік» збільшено всі соціальні стандарти: прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць з 1 січня 2017 року – 1544 гривень, з 1 травня – 1624 гривень, з 1 грудня – 1700 гривень; мінімальна заробітна плата – 3200 гривень; допомога при народженні та догляду за дитиною залишилася без змін.

Розглянувши види та способи регулювання державних стандартів і гарантій в Україні, маємо зазначити, що метою встановлення державних соціальних стандартів і нормативів є, з одного боку:

- 1) визначення механізму реалізації соціальних прав та державних соціальних гарантій громадян, передбачених Конституцією України;
- 2) визначення пріоритетів державної соціальної політики щодо забезпечення потреб людини в матеріальних благах і послугах та фінансових ресурсів для їх реалізації;
- 3) визначення та обґрунтування розмірів видатків бюджетних коштів і коштів соціальних фондів на соціальний захист і забезпечення населення та утримання соціальної сфери.

З іншого боку, абсолютно незрозумілим та недоцільним є обмеження соціальних виплат при народженні дитини та догляду за нею на рівні 860 грн щомісячно. Така ситуація повинна враховуватись при розробці програм економічного і соціального розвитку.

Слід зауважити, що одиницею спостереження під час вивчення населення є людина, сім'я, домогосподарство і населений пункт. В Україні, починаючи з 1991 року, відбувається процес депопуляції населення, тобто чисельність померлих значно перевищує чисельність народжених. Демографічна ситуація дещо покращується тільки у 2009-2013 рр. Так коефіцієнт народжуваності збільшився до 11,1 проміле в 2009 та 2013 роках, а відповідно коефіцієнт смертності знизився з 16 проміле до 14,5 проміле.

Загалом така ситуація обумовлена нестабільною економічною та політичною ситуацією в Україні. Країна за рік втрачає населення 183015 осіб (у 2015 році) в результаті природного його скорочення. По суті, за рік з мапи країни зникає велике стотисячне місто. І якщо ситуація не

покращиться, то за наступні тисячоліття нації загрожує реальна депопуляція, а з урахуванням воєнних дій на Сході країни погіршення ситуації може прискоритися, адже ми маємо великі втрати чоловічого населення у віці, придатному для відтворення.

Тому питання мотивації населення щодо його відтворення має бути першочерговим завданням уряду та президента України. Одним із основних складових такої мотивації, на нашу думку, є соціальна допомога.

З метою розкриття проблематики основних індикаторів рівня життя населення в Україні здійснено аналіз динаміки та структури споживання домогосподарств.

Ми погоджуємося з науковцями, які вважають, що рівень життя населення, у вузькому його розумінні, характеризується рівнем споживання матеріальних і нематеріальних благ і послуг та визначається економічним розвитком, розмірами та розподілом доходів у суспільстві [7, с. 240]. А ефективна державна політика, спрямована на забезпечення досягнення відповідного життєвого рівня населення, може бути реалізована лише за умови всебічного врахування системної дії комплексу соціальних чинників.

Починаючи з 1996 року, Держкомстат України започаткував випуск щорічного статистичного збірника «Соціальні індикатори рівня життя населення» [2]. Використовуючи це моніторингове видання, здійснено оцінку динаміки основних індикаторів рівня життя в Україні. Результати аналізу наведено в табл. 2.

Таблиця 1. Динаміка основних соціально-економічних індикаторів рівня життя населення України

Показники	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.	Коефіцієнт зміни, %	
							Базисний	Ланцюговий
1. Фактичне кінцеве споживання домашніх господарств, млн грн	869551	1071302	1194791	1304031	1316757	1566001	180,09	118,93
2. Фактичне споживання на душу населення, грн	18957	23439	26205	28667	30622	36550	192,80	119,36
3. Реальна заробітна плата, % до поперед. року	110,2	108,7	114,4	108,2	93,5	79,8	72,41	85,35
4. Індекс спожив. цін, %	109,1	104,6	99,8	100,5	124,9	143,3	131,35	114,73
5. Пржитковий мінімум на одну особу	875	953	1095	1176	1176	1330	152,00	113,10
6. Співвідношення загальних доходів найбільш та найменш забезпечених 20 % населення	3,5	3,4	3,3	3,2	3,1	3,2	91,43	103,23
7. Індекс Джині	0,249	0,243	0,233	0,236	0,226	0,227	91,16	100,44
8. Частка населення із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими за прожитковий мінімум	8,8	7,8	9,1	8,4	8,6	6,4	72,73	74,42

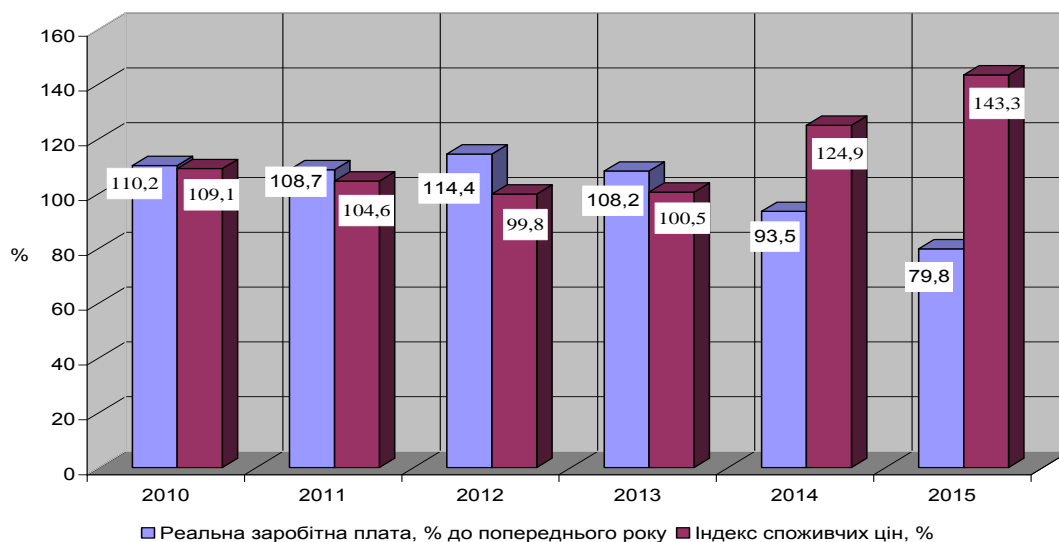
* Статистичний збірник «Соціальні індикатори рівня життя населення» та власні розрахунки автора.

Як підтверджують дані аналізу основних показників, які характеризують рівень життя населення України, щорічна динаміка їх збільшується. Так обсяг фактичного кінцевого споживання домогосподарств у 2015 році в зіставленні з 2014 роком збільшився на 18,93 %, а в зіставленні з 2010

роком – на 80,09 %. Наявні доходи та споживання на душу населення також мають динаміку до збільшення. Але, на нашу думку, такі динамічні зміни не можна трактувати як позитивні тенденції щодо покращення рівня життя населення України. Для більш достовірної оцінки їх необхідно зіставляти з динамічними змінами індексу споживчих цін (індексу інфляції).

Зазначимо, що індекс споживчих цін характеризує зміни у часі загального рівня цін на товари та послуги, які купує населення для невиробничого споживання, і є найважливішим показником, який характеризує інфляційні процеси в економіці України [2].

На рис. 1 зображені динамічні зміни інфляційних процесів та фактичного споживання на душу населення.

Рис. 1. Темпи змін основних індикаторів рівня життя населення України

*Статистичний збірник «Соціальні індикатори рівня життя населення» та особисті розрахунки автора

Отже, в результаті проведеного дослідження динамічних змін основних індикаторів рівня життя населення України маємо, що темпи індексу споживчих цін (інфляція) значно перевищують темпи зростання реальної заробітної плати. Так в 2015 році реальна заробітна плата знизилась на 20,2 %, а ціни на непродовольчі товари зросли на 43,3 %. Тобто рівень бідності та злиденності збільшується.

Оцінка структури сукупних витрат домогосподарств свідчить, що понад 50 % останніх витрачають на продукти харчування і лише 35 % складають непродовольчі товари.

Зауважимо, що сукупні витрати складаються з грошових витрат, а також вартості спожитих домогосподарством продовольчих товарів, отриманих з особистого підсобного господарства та в порядку самозаготівлі або подарованих родичами та іншими особами, суми отриманих пільг та безготівкових субсидій на оплату житла, комунальних продуктів та послуг тощо [2].

Таким чином, аналіз основних соціально-економічних індикаторів рівня життя в Україні виокремлює основні характеристики та тенденції:

- щорічно відбувається природне скорочення населення (смертність перевищує народжуваність);
- на збільшення фактичного споживання домогосподарства впливають інфляційні процеси, темпи інфляції значно перевищують темпи споживання;
- реальна заробітна плата на душу населення зменшується, а рівень споживчих цін збільшується, що зменшує купівельну спроможність та, як наслідок, рівень життя населення України.

Етапи дослідження визначаються метою наукової роботи та актуальністю проблеми, що вивчається. Тому на першому етапі дослідження нами розроблена анкета для опитування респондентів. Через проблематику дослідження до респондентів належали лише жінки, які мають час на опитування дітей віком до 3-х років. Другий етап дослідження передбачає зведення та групування одержаної інформації. В опитуванні брали участь 60 респондентів. Використовуючи результати спостереження, побудовано групування за віком та кількістю дітей у сім'ях. Результати групування наведено в табл. 3.

Як свідчать результати групування, до вибіркової сукупності потрапили жінки віком від 21 до 50 років. Отже, середній вік респондентів 33 роки, найбільше респондентів було опитано у віці 31,06 років, а половина респондентів була у віці 32 роки. Сукупність є однорідною, а середня величина – надійною і типовою, коли величина коефіцієнта варіації не перевищує 33 %. У нашому випадку він складає 18,59 % та підтверджує надійність та практичне значення розрахункових характеристик.

Таблиця 3. Групування респондентів за віком (розрахунок показників варіації)

Вік, років, x	Кількість респондентів, f	Кумулята, S	x_i , середина інтервалу	$x_i * f$	$x_i - \bar{x}$	$(x_i - \bar{x})^2$	$(x_i - \bar{x})^2 * f$
21,00-25,14	7	7	23,07	161,49	-9,52	90,6304	634,4128
25,14-29,28	11	18	27,21	299,31	-5,38	28,944	318,3884
29,28- 33,42	19	37	31,35	595,65	-1,24	1,5376	29,2144
33,42- 37,56	8	45	35,49	283,92	2,9	8,41	67,28
37,56- 41,70	11	56	39,63	435,93	7,04	49,5616	545,1776
41,70- 45,84	3	59	43,77	131,31	11,18	124,9924	374,9772
45,84- 50,00	1	60	47,92	47,92	15,33	235,0089	235,0089
Разом	60	X	X	1955,53	X	X	2204,4593

* Власні розрахунки автора за даними анкетного опитування.

Слід зауважити, що в «Стратегії подолання бідності», яку розроблено ще в 2001 році, бідність визначено як «неможливість унаслідок нестачі коштів підтримувати спосіб життя, притаманний конкретному суспільству в конкретний період часу» [4]. Водночас, втілюючи цю Стратегію, приймалась низка законодавчих актів, які сприяли поширенню бідності, а не боротьбі з нею. Так, згідно з законом № 1166 від 27.03.14 р., з 1 липня 2014 року відповідно у 1,5 та 3 рази скорочено виплату державної соціальної допомоги при народженні другої дитини — з 61 920 гривень до 41 280 гривень, та третьої і наступних дітей — зі 123 840 до 41 280 гривень. Згідно з Законом України «Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні» № 1166 від 27.03.14 р. [6], з 1 липня 2015 року повністю відмінили виплату державної допомоги матерям, які знаходяться у відпустці по догляду за дитиною віком до 3-х років. Хоча розмір допомоги був і невеликим – 130 гривень, однак не зайвим для 1 мільйона 300 тисяч сімей, що її отримували.

За даними Держкомстату України у 2015 році домогосподарства з дітьми витрачали на харчування 54,4 % усіх сукупних витрат, при цьому вартість та калорійність добового раціону одного члена домогосподарства становили 38,3 грн та 2584 ккал. У сукупних витратах домогосподарств без дітей харчування складало 55,0 %, однак вартість (46,5 грн) і калорійність (3523 ккал) спожитих за добу однією особою продуктів були відповідно в 1,2 та 1,4 раза вище. Домогосподарства з дітьми споживали у розрахунку на одну особу менше продуктів харчування, ніж домогосподарства без дітей: риби і рибопродуктів, олії та інших рослинних жирів – у 1,5 рази, овочів і баштанних та хліба і хлібних продуктів – у 1,4 раза, цукру, картоплі, молока, молочних продуктів, м'яса та м'ясопродуктів – у 1,3 раза, яєць – на 14 %, фруктів, ягід, горіхів, винограду – на 12 % [2].

Використовуючи дані про соціальні індикатори рівня життя населення [2] та показники динаміки моніторингу цін на соціально значущі товари станом на 30 грудня 2015 року [6] здійснимо розрахунок купівельної спроможності соціальної допомоги при народженні дитини та догляду за нею (табл. 4).

Враховуючи, що купівельна спроможність – це умовна кількість товарів, які можна придбати за грошову одиницю, розрахуємо середню вартість товарів у розрахунку на одну особу з кількістю дітей – одна.

Індекс купівельної спроможності допомоги при народженні дитини визначимо за наступною формулою:

$$I_{k.c.} = \frac{\sum p_{15}g_{15}}{\sum p_0g_0} \quad (1)$$

На сьогодні КМУ видав розпорядження від 16.03.2016 р. №161-р «Про схвалення стратегії подолання бідності», метою якої є поетапне зниження в Україні масштабу бідності, соціального відчуження та запровадження нових механізмів її запобігання. Стратегію передбачається реалізувати до 2020 року. При цьому, зазначається, що система соціальної підтримки вразливих верств населення потребує удосконалення у частині посилення її впливу на зменшення масштабу бідності. Але це лише слова. Насправді в Законі України «Про державний бюджет на 2017 рік» передбачено підвищення майже

всіх соціальних стандартів, крім соціальної допомоги при народженні дитини. Ми маємо масу випадків смертей дітей через голод і це у XXI сторіччі.

Таблиця 4. Розрахунок купівельної спроможності соціальної допомоги при народженні дитини та догляду за нею у 2015 році

Основні продукти харчування	Споживання продуктів харчування у домогосподарствах у середньому за місяць у розрахунку на 1 особу з однією дитиною, кг	Ціна на продукти, грн	Вартість продуктів харчування, грн (54,4 % сукупних витрат)	Алгоритм розрахунку індексу купівельної спроможності соціальної допомоги при народженні дитини
1. М'ясо і м'ясопродукти	4,2	64,057	269,038	$I_{k.c.} = \frac{\sum p_{15}g_{15}}{\sum p_0g_0},$ де $I_{k.c.}$ - індекс купівельної спроможності соціальної допомоги; $\sum p_{15}g_{15}$ - вартість соціальної допомоги у 2015 році; $\sum p_0g_0$ - вартість сукупних витрат домогосподарства
2. Молоко і молочні продукти	17,9	46,48	831,992	
3. Яйця, шт.	18	24,27	436,86	
4. Риба і рибопродукти	1,1	30	33	
5. Цукор	2,5	15,07	37,675	
6. Олія та інші рослинні жири	1,4	29,36	41,104	
7. Картопля	5,9	6,01	35,459	
8. Овочі і баштанні	7,7	9,43	72,611	
9. Фрукти, ягоди, горіхи, виноград	3,1	10,00	31,000	
10. Хліб і хлібні продукти	7,3	10,125	73,913	
Разом	X	X	1862,652	860,0
Загальна вартість сукупних витрат			3423,992	X
Індекс купівельної спроможності соціальної допомоги				0,251(-74,9%)

*Власна розробка за даними Держкомстату України.

На нашу думку, розробка будь-яких стратегій, а особливо щодо подолання бідності, має містити конкретні та реальні механізми її подолання шляхом дослідження ситуації, в тому числі і купівельної спроможності виплат.

Висновки та перспективи подальших розвідок

Результатом наукового дослідження є теоретичне узагальнення та практичні рекомендації щодо оптимального розміру соціальної допомоги при народженні дитини та по догляду за нею шляхом розрахунку індексу купівельної спроможності. Одержані результати свідчать про досягнення поставленої мети і дають змогу зробити наступні висновки.

1. Вивчення нормативно правових аспектів соціальних стандартів в Україні, розгляд їх соціально-економічної суті та видів дало змогу виділити основні соціальні стандарти та гарантії в Україні, визначити базу нарахування – прожитковий мінімум та здійснити апріорний аналіз соціальної допомоги при народженні дитини та по догляду за нею. Встановлено, що розмір соціальної допомоги в Україні не забезпечує встановлений прожитковий мінімум, а складає лише 55 % від його обсягу. Такий підхід не може сприяти забезпеченню соціальних прав та державних соціальних гарантій громадян, передбачених Конституцією України.

2. Аналіз основних соціально-економічних індикаторів рівня життя населення України дав змогу виділити основні його тенденції: населення природно скорочується, не відбувається навіть простого відтворення (чисельність померлих перевищує чисельність народжених більше ніж на 100 тис. осіб), нації загрожує реальна депопуляція. Рівень життя охарактеризовано як рівень споживання матеріальних і нематеріальних благ і послуг та встановлено, що збільшення абсолютних показників споживання

домогосподарств не є фактором покращення його добробуту. Інфляційні процеси знижують купівельну спроможність фактичного споживання матеріальних благ та послуг, відбувається зростання рівня бідності та злиденності населення.

3. Дослідження купівельної спроможності соціальної допомоги передбачає проходження трьох етапів. На першому розроблено формуляр анкети та проведено вибіркоче анкетне опитування. У вибіркочу сукупність потрапило 60 респондентів, обов'язковою умовою було наявність дітей віком до 3-х років. Середній вік опитаних склав 33 роки, модальний вік 31,06 років, медіанний 32 років. Оцінка однорідності вибіркової сукупності підтвердила правдивість та прикладний характер розрахованих статистичних характеристик, коефіцієнт варіації склав 18,59 %. На другому етапі дослідження також встановлено, що однією із основних проблем при утриманні дитини та догляду за нею віком до 3-х років є нестача коштів і, як наслідок, низький рівень купівельної спроможності соціальної допомоги. На заключному етапі дослідження розроблено алгоритм розрахунку купівельної спроможності соціальної допомоги за допомогою індексного методу. Використовуючи дані про соціальні індикатори рівня життя населення та показники динаміки моніторингу цін на соціально значущі товари станом на 30 грудня 2015 року, здійснено розрахунок вартості продуктів харчування за місяць. Враховуючи, що вартість споживання складає 54,4 % сукупних витрат домогосподарств, визначено загальну вартість споживання домогосподарства з однією дитиною 3423,992. Розрахунки здійснено з використанням електронних таблиць Excel. У результаті маємо, що соціальна допомога покриває 25 % сукупних витрат домогосподарства. Пропонуємо скоротити термін виплат з трьох до 1 року, такий підхід збільшить соціальну допомогу при народженні дитини та по догляду за нею до рівня 2580 грн при незмінних соціальних стандартах.

Результати наукового дослідження можуть бути використані при розробці Програми подолання бідності в Україні.

Список літератури

1. Про державні соціальні стандарти та державні соціальні гарантії» [Електронний ресурс]: закон України від 05.10.2000 р. № 2017-III. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2017-14>.
2. Соціальний індикатор рівня життя населення: статистичний збірник [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Програма розвитку ООН в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/presscenter/pressreleases/2015/09/22/-0.html>.
4. Про схвалення стратегії подолання бідності в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.03.2016 р. № 161-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/161-2016-p>.
5. Про стратегію подолання бідності: Указ Президента України від 15.08.2001 р. № 637/2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/637/2001>.
6. Про запобігання фінансової катастрофи та створення передумов для економічного зростання в Україні [Електронний ресурс]: закон України від 27.03.2014 р. №1166. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1166-18>.
7. Удотова, Л. Ф. Соціальна статистика: підручник/ Л. Ф. Удотова. – К.: КНЕУ, 2002. – 376 с.
8. Демографічний щорічник «Населення України за 2015 рік» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
9. Єріна, А. М. Статистика: підручник/ А. М. Єріна, З. О. Пальян. – К.: КНЕУ, 2010. – 351с.
10. Динаміка моніторингу цін на соціально значущі товари станом на 30 грудня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
11. Євплова, Д. І. Соціальна допомога за дитиною при народженні та догляду як фактор подолання бідності в Україні/ Д. І. Євплова, А. В. Хмелюк // Реформування економіки в контексті міжнародного співробітництва: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Львів, 16-17 грудня 2016 року) / ГО «Львівська економічна фундація». – У 2-х частинах. – Львів: ЛЕФ, 2016. – Ч. 1. С. 12-15.

References

1. The Law of Ukraine (2000). *On State Social Standards and State Social Guarantees*. Dated 05.10.2000, No. 2017-III. Kyiv.: Rada.
2. *Social indicator of living standards*. (2016). Kyiv: Ukrstat.
3. *United Nations Development Program in Ukraine*. (2016). Kyiv: Rada.
4. *On approving the poverty reduction strategy in Ukraine*. the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 16.03.2016 No. 161-p. (2016). Kyiv: Rada.
5. *About the strategy of poverty reduction*. (2001). Decree of the President of Ukraine dated August 15, 2001 No. 637/2001. Kyiv.: Rada.

-
6. Law of Ukraine. (2014). *On Prevention of Financial Crisis and Creation of Preconditions for Economic Growth in Ukraine*. Dated March 27, 2014, No. 1166. Kyiv: Rada.
  7. Udotova, L. F. (2002). *Social statistics*. Kyiv: KNEU.
  8. Demographic Yearbook. (2015). *The Population of Ukraine for 2015*. Kyiv: Ukrstat.
  9. Yerina, A. M. (2010) *Statistics*. Kyiv: KNEU.
  10. *Dynamics of monitoring prices for socially significant goods as of December 30, 2015*. Kyiv: Ukrstat.
  11. Yevplova, D. I. (2016). *Social assistance for a child at birth and care as a factor in poverty reduction in Ukraine*. Lviv.: LEF.

Стаття надійшла до редакції 29.09.2017 р.